

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.029
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

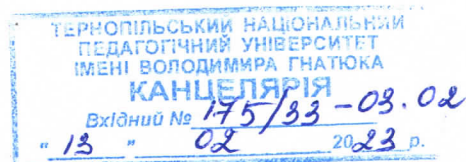
ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Торічного Олександра Володимировича
на дисертаційне дослідження Шкляра Анатолія
на тему: «Формування професійної компетентності офіцерів поліції
до профілактики правопорушень неповнолітніх»,
представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка
зі спеціальності 011 Освітні педагогічні науки**

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Проблема злочинності неповнолітніх залишається сьогодні однією з найбільш болючих для українського суспільства. Проблема підсилюється військовою агресією росії, пандемією covid-19, збільшення числа внутрішньо переміщених осіб, економічним спадом, погіршенням соціальної сфери тощо. Як наслідок, втрачаються стабільні ціннісні орієнтири, неповнолітні найпершими реагують на ці зміни, що впливає на їхню свідомість і поведінку. Рівень злочинності неповнолітніх, загрозливі тенденції у її структурі вимагають нових підходів до профілактики і ефективної протидії цьому небезпечному суспільному явищу. У нашому баченні, саме належний рівень сформованості професійної компетентності офіцерів поліції позитивно впливає на вдосконалення профілактики правопорушень неповнолітніх. Таким чином, можемо констатувати, що піднята у дисертаційному дослідженні Анатолія Шкляра наукова проблематика є доволі актуальною та, безумовно, відповідає викликам часу.

Зміст роботи відповідає поставленим завданням, а суть досліджуваної проблеми – темі дисертації. Дисертант здійснив продуктивну спробу вирішення поставленої проблеми.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теорія і практика діагностико-профілактичної роботи з попередження і подолання девіантної поведінки індивідів» (державний реєстраційний номер 0119U100924). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 3 від 22.10.2019 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертантом уперше:

– визначено поняття «професійна компетентність офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх»; розроблено модель формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх, яка реалізується за допомогою варіативного застосування комплексу форм, методів та тренінгових технологій навчання; визначено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх (формування мотивації до здійснення профілактики протиправної поведінки неповнолітніх за допомогою розробки стратегії копінг-поведінки; організація індивідуальної профілактичної роботи з неповнолітніми правопорушниками; використання активних групових методів при проведенні тренінгів з офіцерами ювенальної поліції; розвиток умінь і навичок впевненої поведінки поліцейських засобами тренінгу), що забезпечують ефективність розробленої моделі;

– конкретизовано компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-практичний, особистісно-рефлексивний), які відображають якість процесу формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх за трьома рівнями (високий, середній та низький);

– удосконалено зміст, форми, методи організації та навчально-методичне забезпечення процесу формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх у процесі неперервної неформальної підготовки.

Набули подальшого розвитку положення про організацію профілактики правопорушень неповнолітніх.

Нові факти, одержані здобувачем. Дисертація Шкляра Анатолія є дослідженням, що спрямоване на виявлення цінних ідей і позитивного досвіду щодо формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на такі результати, що мають вагому цінність. По-перше, цінним, з точки зору педагогічної науки, є здійснення цілісного дослідження проблеми формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх. По-друге, значимими є визначення структурних компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-практичний, особистісно-рефлексивний) професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх з відповідними показниками і діагностичним інструментарієм. По-третє, цінними є розроблена модель та організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх. По-четверте, важливим у практичному плані є розробка й апробація комплексу авторських тренінгів (тренінг профілактики правопорушень неповнолітніх; тренінг розвитку особистісної ефективності; тренінг сенситивності; тренінг розвитку умінь і навичок упевненої поведінки; тренінг формування іміджу успішного поліцейського), спрямованих на вдосконалення у офіцерів поліції професійної компетентності до профілактики правопорушень неповнолітніх.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації Шкляра Анатолія та змісту публікацій дисертанта

дають підстави для висновку стосовно наукової достовірності викладених автором результатів. Дисертантом опрацьовано значний масив наукових джерел (298 найменувань), на підставі розгляду яких сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми.

Результати дисертаційного дослідження відображено в 11-ти наукових працях, з яких 8 – одноосібних. Зокрема, написано 3 статті в наукових фахових виданнях України; 1 стаття – в зарубіжному науковому виданні; 7 статей – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною теоретичною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць і, загалом, не викликає сумніву.

Дисертант використовує в роботі комплекс методів:

теоретичні: аналіз теоретичних положень і підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі педагогіки, психології, кримінології, соціології та узагальнення одержаної інформації для визначення сутності протиправної поведінки неповнолітніх та дослідження особливостей організації профілактики правопорушень; вивчення зарубіжного досвіду розв'язання проблеми профілактики правопорушень неповнолітніх; вивчення нормативно-правових актів для визначення спектру професійних обов'язків і функцій офіцерів поліції у роботі з неповнолітніми правопорушниками; моделювання з метою перевірки основних теоретичних положень дослідження; *емпіричні*: узагальнення експериментальних даних, отримання діагностувальної інформації щодо сформованості професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх; діагностичні методи (спостереження, анкетування, бесіди, методи експертного оцінювання, тестування) з метою збирання первинного аналітичного матеріалу; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний етапи) для перевірки ефективності застосування моделі та організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності офіцерів поліції до

профілактики правопорушень неповнолітніх; методи *математичної статистики* для опрацювання отриманих експериментальних даних і перевірки їх математичної достовірності.

Дисертаційне дослідження Шкляра Анатолія містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 725/33-03 від 05.09.2022 р.); Тернопільське районне управління поліції ГУНП в Тернопільській області (довідка про впровадження № 10836/01/24/10-22 від 17.10.2022 р.); відділення поліції № 1 (м. Тернопіль) Тернопільського РУП ГУНП в Тернопільській області (довідка про впровадження № 6702/115/4/03 від 17.10.2022 р.); Хмельницький РУП ГУНП в Хмельницькій області (довідка про впровадження № 12758 від 14. 10.2022).

Одержані в процесі дослідження дані та висновки можуть бути використані у професійній та післядипломній підготовці працівників Національної поліції України у ЗВО Міністерства внутрішніх справ України, для розробки програм теоретичної і практичної підготовки майбутніх офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (298 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 335 сторінок, основний зміст викладено на 262 сторінках. Розділи дисертації логічно завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження. Дисертант на достатньому науковому рівні обґрунтував вибір теми, її актуальність, визначив мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, аргументував використання обраних методів дослідження.

У першому розділі – **«Формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх як науково-педагогічна проблема»** – як позитивне необхідно відзначити ґрунтовий аналіз джерельної бази дослідження; чітке визначення категоріально-понятійного апарату; аналіз освітньо-професійних програм першого рівня вищої освіти провідних ЗВО, що здійснюють професійну підготовку поліцейських; представлення структурних складових професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх.

У другому розділі – **«Моделювання процесу формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх»** – дисертант обґрунтував організаційно-педагогічні умови й розробив модель формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх»** – ґрунтовно повно описав проведення експериментально роботи, аналіз результатів експерименту з використанням методів математичної статистики. Надбанням розділу є таблиці й рисунки, що дають змогу переконатися в ефективності розробленої моделі й організаційно-педагогічних умов.

Виходячи з аналізу основної частини роботи, доходимо висновку, що мета під час виконання дослідження була досягнута, правильність гіпотези доведена, дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Задум автора дисертації досить чітко виявляється у всіх компонентах її наукового апарату: в обґрунтуванні актуальності, визначенні мети, завдань, об'єкта, предмета, теоретичних засад дослідження. Звертає на себе увагу логічно виправдана структурованість та послідовність викладу змісту дисертаційної роботи, яка повною мірою відповідає меті та завданням проведеного дослідження.

Дисертаційна робота Шкляра Анатолія за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Повнота викладу основних положень дисертації

Основні положення та найбільш важливі результати дисертаційного дослідження, поданого до захисту, опубліковано в необхідному обсязі в 11 наукових виданнях України та за кордоном, пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Загалом вимоги щодо кількості та якості публікацій виконано.

Дотримання норм академічної доброчесності

При рецензуванні дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та некоректно оформлених текстових запозичень чи будь-яких ознак неправомірного використання матеріалів інших авторів без зазначення їхнього авторства не виявлено. По всьому тексту роботи простежується єдиний стиль викладу. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, усі ідеї та наукові положення, викладені у ній, отримані автором особисто.

Практична цінність роботи та рекомендації щодо її подальшого використання полягає в розробці практичного інструментарію для діагностики професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх; розробці комплексу авторських тренінгів (тренінг профілактики правопорушень неповнолітніх; тренінг розвитку особистісної ефективності (особистісно-професійних якостей); тренінг сенситивності; тренінг розвитку умінь і навичок упевненої поведінки; тренінг формування іміджу успішного поліцейського), спрямованих на формування у офіцерів Національної поліції України професійної компетентності до профілактики правопорушень неповнолітніх.

Результати дослідження можуть бути використані у професійній та післядипломній підготовці працівників Національної поліції України у ЗВО Міністерства внутрішніх справ України, для розробки програм теоретичної і практичної підготовки майбутніх офіцерів поліції до профілактики

правопорушень неповнолітніх. Основні положення, узагальнення та висновки можуть бути використані для написання монографій, підручників, навчально-методичних посібників, виконанні магістерських, бакалаврських і курсових робіт.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність наукових результатів, висновків та рекомендацій у роботі досягається вдалим і коректним використанням різних методів, що дозволило Анатолію Шкляру розробити власний алгоритм наукових пошуків.

Дисертант вміло послуговується й загальнонауковими методами, насамперед аналізу, синтезу, класифікації, зіставлення, узагальнення та ін. Вдалим, на нашу думку, є використання Анатолієм Шкляром статистичних методів дослідження, що забезпечило проведення відповідних етапів експерименту на належному рівні, у тому числі перевірку ефективності організаційно-педагогічних умов, моделі формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх. Необхідно відзначити наукову обґрунтованість загальних висновків і висновків до кожного розділу, як значну кількість таблиць та рисунків (37 таблиць і 13 рисунків).

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. Позитивно оцінюючи зроблений аналіз освітньо-професійних програм першого рівня вищої освіти провідних ЗВО, що здійснюють підготовку поліцейських (за різними спеціалізаціями), вважаємо, що варто було б проаналізувати програми другого (магістерського) рівня і рівня післядипломної освіти, тим більше, що об'єктом дослідження визначено фахову неперервну неформальну підготовку працівників Національної поліції України.

2. Належно оцінюючи напрацювання автора щодо ґрунтового аналізу у додатку Б зарубіжного досвіду профілактики правопорушень неповнолітніх, доречно було б представити досвід Ізраїлю в основному тексті дисертації, порівнявши його з українськими.

3. Цікавими, на нашу думку, є приклади прийомів і мовних стратегій НЛП для поліцейських, однак, варто було б представити їх у змісті розроблених тренінгів.

4. В тексті дисертації на с. 235 представлено розроблену авторську програму тренінгу для розвитку особистісної ефективності співробітників ювенальної превенції. Вважаємо, що в додатках варто було б представити повний опис розробленого тренінгу.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Шкляра Анатолія, результати якої відзначаються науковою новизною, є достатньо обґрунтованими, мають теоретичне та практичне значення.

Загальний висновок. Ґрунтовний аналіз дисертаційного дослідження Анатолія Шкляра «Формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх» та опублікованих за його результатами наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація є оригінальною, цілісною, самостійно завершеною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання, яке має теоретичне і практичне значення для педагогічної науки. Чітка логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, й завершеності.

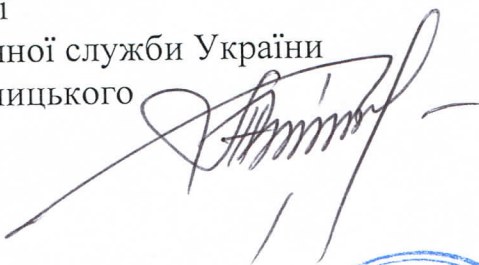
Дисертаційна робота Шкляра Анатолія «Формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх» є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти

і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор Шкляр Анатолій заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки та
соціально-економічних дисциплін
Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Олександр ТОРІЧНИЙ

Підпис засвідчую
Начальник відділення контролю
та документального забезпечення
Анатолій Шкляр
«11» 02 2023 р.